

**A Brunsvik Teréz óvodai számítógépes
program fogadtatása
2004 november
1.1.**

Készítette: Prazsák Gergo
Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács Irodája

Tartalom:

1. Bevezetés	3
2. Brunszvik Teréz számítógépes program	3
3. A vizsgálat módszere	5
4. Eredmények	5
5. Lakossági vélemények	14
6. Összegzés	15
Hivatkozások	

1. Bevezetés

2003 júliusában jelent meg az Informatikai és Hírközlési Minisztérium kezelésében az a pályázat, amelynek keretében a hátrányos helyzetű települések óvodái speciálisan gyermekeknek kifejlesztett óvodai számítógépes eszközökhöz és programcsomaghoz juthattak. Mivel a programmal kapcsolatban számos ellenvélemény fogalmazódott meg, felmerült egy, a programban érintett óvodákra kiterjedő vizsgálat lehetősége. Az ellenvélemények alapvetően két csoportba sorolhatók. Az egyik csoportba azok a vélemények tartoznak, amelyek az eszközök beszerzésének processzusával foglalkoznak. Az ellenvélemények másik csoportja szerint kora gyermekkorban nem ajánlatos az eszközök alkalmazása. Jelen tanulmány ez utóbbi véleményekre kíván reagálni, mégpedig a programban érintett szakemberek (óvónok) véleményének és tapasztalatainak feltérképezésével.

2. A Brunszvik Teréz számítógépes program

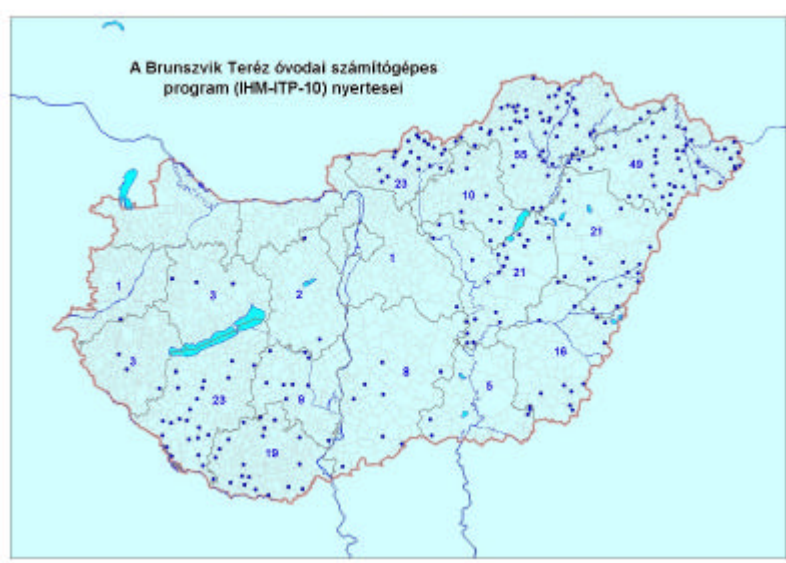
A program elsődleges célja a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése, a digitális írástudás elterjesztése azon társadalmi csoportokban, amelybe a hátrányos helyzetben élők beleszületnek. Vagy ahogy a pályázati kiírás fogalmaz:

„A pályázat a 7/2003. (I. 14.) Korm. Rendelet alapján, a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott településeken működő óvodáknak biztosít speciálisan kialakított számítógépes munkaállomásokat.” (IHM, 2003)

Amint az a pályázati cél megfogalmazásából is kiderül, elsődleges cél a hátrányos helyzetű településeken élők életesélyeinek javítása. Azokon a településeken, ahol még a menetrendszerinti busz is ritkán fordul meg,

bizony komoly feladatot jelent a XXI. század korszerű és az egyéni illetve társadalmi versenyképesség szempontjából nélkülözhetetlen eszközök használatának ismerete. Amint azt már korábbi, nagyhatású (iskola) szociológiai, nyelvészeti vizsgálatok is bizonyították, egy felnőtt emberi élet minősége nagymértékben függ a gyermekkori szocializáció során elsajátított mintáktól. Elegendő e helyütt csak a korlátozott és kidolgozott nyelvi kódok használatából adódó társadalmi különbségekre gondolni (a korlátozott kódot használó gyermekek nem tudnak az iskolába kerülésük után megfelelően teljesíteni a nyelvi repertoárjuk hiányossága miatt, így lemaradnak, kiszorulnak) (Bernstein 1964). Bernstein nyomán számos szerző hangsúlyozza a gyermekkori szocializáció során elsajátított ismeretek jelentőségét. Így például Pierre Bourdieu is, midőn a kulturális tőke átörökítésének egyenlőtlenségeiről beszél. Így fogalmaz: „...köztudott, hogy a kulturális tőkének a legkorábbi gyermekkortól kezdődő felhalmozása – bármilyen hasznos tevékenység gyors és könnyű elsajátításának előfeltétele – csak azokban a családokban megy akadálytalanul és időszerűség nélkül végbe, amelyek olyan erős kulturális tőkével rendelkeznek, hogy az egész szocializációs időszak egyúttal felhalmozási időszak is.” (P. Bourdieu 1997. 163.p.) Ezekhez az egyenlőtlenségekhez hasonlatos annak a lemaradása is, aki a korszerű infokommunikációs eszközökhöz nem fér hozzá vagy az azok használatához szükséges ismeretekkel nem rendelkezik. Ez is már a korai években eldől és meghatározza a további életutat. Ezen egyenlőtlenségek csökkentése ösztársadalmi érdek és feladat, amelyet az IHM pályázatával is magára vállalt. A Brunsvik Teréz program mindemellett széleskörű társadalmi támogatottságot is élvez, amelyet a Medián Közvélemény és Piackutató Intézet 2004. szeptemberi, 1200 fős reprezentatív közvélemény-kutatása is igazol. Ekkor a megkérdezettek 53%-a mondta azt, hogy helyesli, hogy a hátrányos helyzetű települések óvodái számítástechnikai eszközökhöz juthatnak. A program keretében 269 óvoda nyert számítógépet, amelyeket idén nyáron valamennyien megkaptak.

1. Ábra. A Brunszvik Teréz program nyertesei

3. A vizsgálat módszere

A program körül tapasztalható viták hatására arra az elhatározásra jutottunk, hogy felkeressük a nyertes óvodák óvónoit és megkérdezzük őket a számítógépek használatával kapcsolatos tapasztalataikról. A 269 óvodából 2004. november 15-e és 25-e között mindegyiket sikerült érdemben elérni.

Telefonos egyeztetést követően a kidolgozott kérdőívet elfaxoltuk, ahol volt email cím elektronikusan elküldtük, illetve telefonon lekérdeztük (az IT KHT munkatársainak segítségével). Tehát a mintavétel hibalehetőségeit kiküszöbölve arra törekedtünk, hogy minden nyertes óvodától legyenek adataink.

4. Eredmények

Jelen kutatás eredményei összecsengnek korábbi kutatások tapasztalataival (azokkal, amelyekből a program előkészítése során is kiindultunk). Ezekből néhány megtalálható az IHM honlapján is a következő címen:

<http://www.ihm.gov.hu/search/results?query=brunsvik&spage=1>.

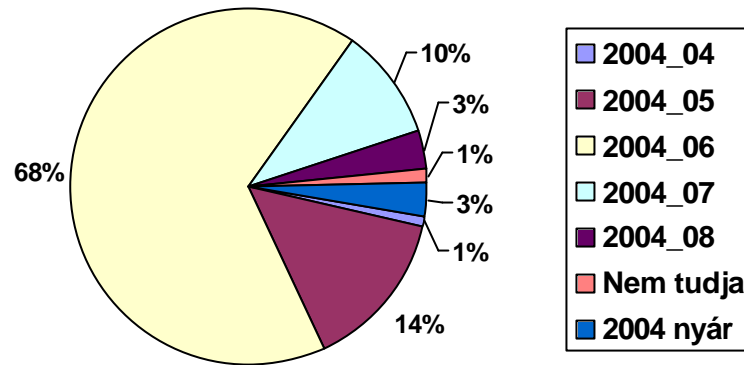
A honlapon található kutatások viszonylag frissek, de ennél korábbi kutatásokra is támaszkodtunk. Így például az Oktatási Minisztérium 2001-ben végzett kutatásainak eredményeire, amelyről Török Balázs így ír: „Országos szinten a szülőknek több, mint fele (55,2%) nyilatkozott úgy, hogy helyesli óvodáskorú gyermeke számítógép-használatát.” (Török 2003 114.p.), de később hozzáteszi, hogy „Az óvodáskorú gyermekek számítógép-használatát országos viszonylatban áttekintve azt tapasztaltuk, hogy számítógép-használatra az óvodába járó gyerekek közel 1/3 részének volt már alkalma.” (Török 2003 118.p.)

Amint ez utóbbi kutatásból is kiderül, a számítógép-használat egyre inkább bekerül a koragyermekkorú évek elfoglaltságai közé, ugyanakkor a vizsgálat figyelmeztet arra is, hogy ez még egyelőre (akkor) egy különleges kisebbség osztályrésze. Az idézett tanulmány már a 2001-es adatok alapján felhívja a figyelmet a számítógép-használatban mutatkozó egyenlőtlenségekre.

A program szükségességét alátámasztják nemzetközi példák is. Így például idén májusban az eLearning Results 2004 konferencián Alessandro Musumeci számolt be hasonló olasz kezdeményezésről és számos más előadó is hangsúlyozta a terület jelentőségét.

A gépeket mindegyik vizsgálatba került óvoda megkapta. A szállítás és üzembe helyezés időpontjának megoszlását a következő ábra mutatja.

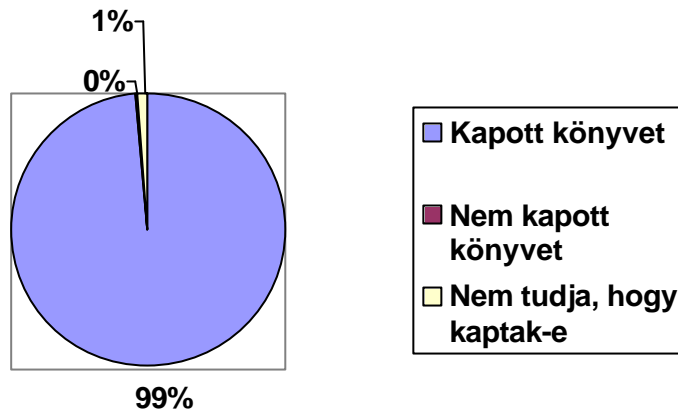
2. Ábra. A nyertes óvodák megoszlása a számítógépek birtokbavételének időpontja szerint

Amint az a 2. ábrán is jól látható, a legtöbb gépet nyáron szállították, éppen azért hogy a gépek beállítása körüli munkálatokkal lehetőség szerint minél kevésbé zavarják az óvoda életét.

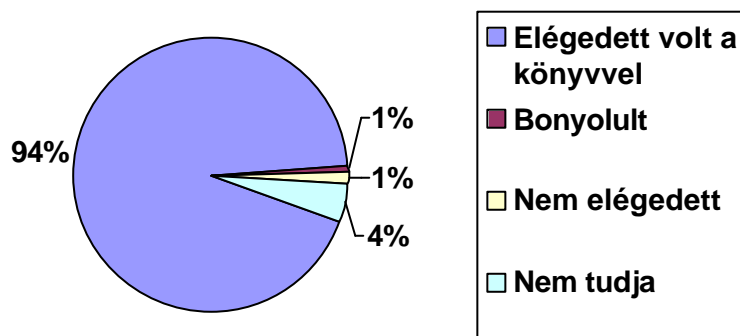
Amint arról már korábbi kutatások is beszámoltak, az egyik legnehezebb feladat a sok játékra éhes gyermeket beosztani a számítógépes foglalkozásokba, megtalálni a gép helyét (mind fizikai, mind didaktikai értelemben). A gép óvodai életbe illesztését és a gép kezelését az eszközökhöz kapott segédkönyv kívánta könnyebbé tenni. Az érvényes választ adó megkérdezettek túlnyomó többsége tudott arról, hogy kézikönyv is jár a szerkentyűk mellé.

3. Ábra. Kaptak-e kézikönyvet a munkaállomáshoz?

További kérdésként merült fel, hogy a kapott könyvek hasznosíthatóak voltak-e, jók voltak-e?

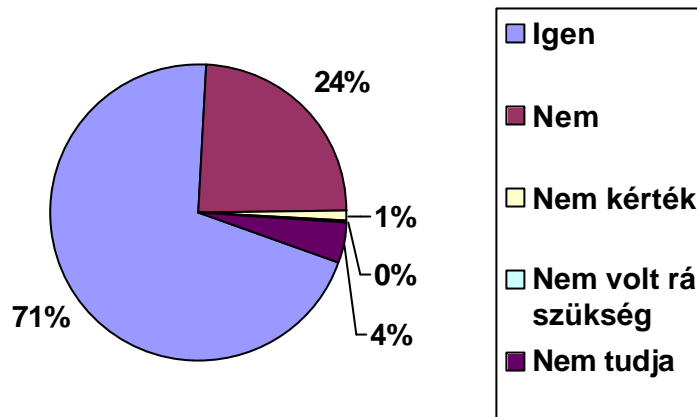
4. Ábra. Elégedett a kézikönyvvel?

A megkérdezettek túlnyomó többsége elégedett volt a kapott kézikönyvvel, ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy 1%-uk bonyolultnak találta azt.

Minden felmerülő kérdésre még egy kiváló kézikönyv sem terjedhet ki, ezért megvolt annak a lehetősége, hogy az óvónok igénybe vegyék a szállító képzését is.

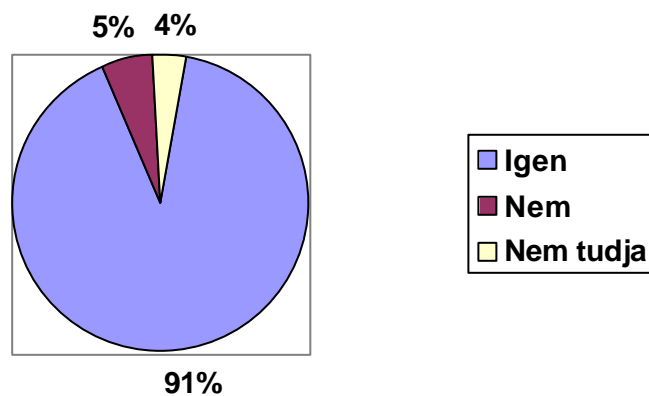
5. Ábra. Biztosított képzést a szállító?

A megkérdezettek döntő többsége számolt be arról, hogy a szállító biztosított képzést, de viszonylag sokan (24%) mondták, hogy nem, illetve egyes helyeken nem kérték vagy nem volt rá szükség.

Ennek kapcsán felmerül a kérdés, hogy jó volt-e a képzés?

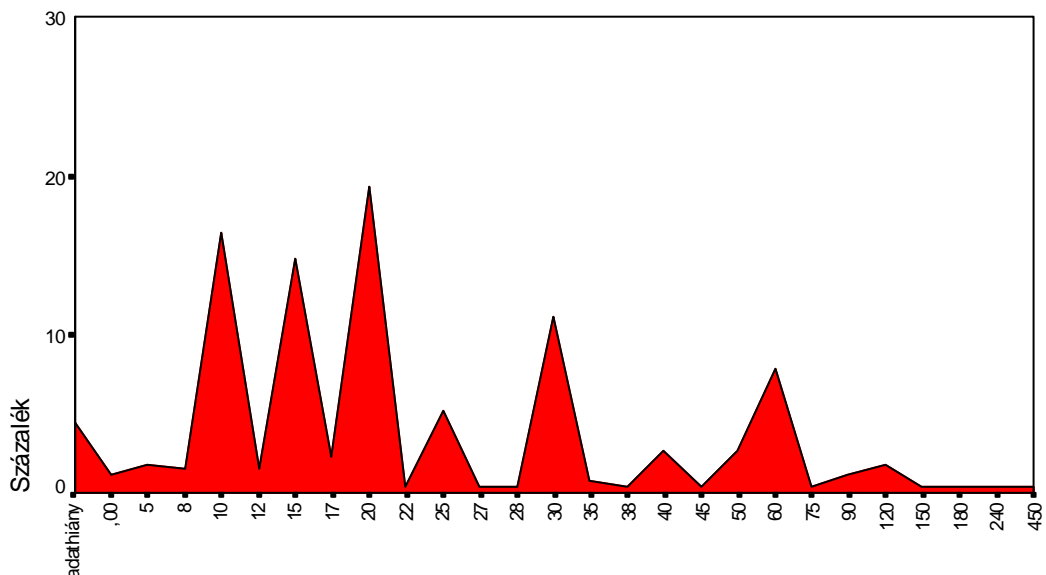
6. Ábra. Elégedett volt a képzéssel?

Akik kaptak képzést nagyrészt elégedettek is voltak vele. A képzést kapott megkérdezettek 5%-a mondta azt, hogy nem volt elégedett. Ennek vagy az volt az oka, hogy több képzést igényelt volna a megkérdezett, vagy az hogy otthon nincs mód gyakorlásra. A képzésről összességében

elmondható, hogy a legtöbb helyen megvalósult és az óvónok hasznát is vették. Ez azonban elsősorban technikai jellegű képzés volt. E mellett mindenképpen szükséges lenne egy módszertani szervezet létrehozása, amely a folyamatosan felmerülő problémákat 'szupervizorként' segítene megoldani, valamint kidolgozna és átadna olyan elveket, amelyek segítségével könnyebben és módszeresebben lehetne integrálni az óvodai környezetbe a számítógépeket. Azért, hogy ne csak virágtartóként funkcionáljanak az eszközök, hanem eredeti rendeltetésüknek megfelelően a gyermekek digitális szocializációját is elő tudják segíteni. Ezért kísérletet tettünk annak felmérésére is, hogy mennyire használják ki a gépeket. Megkérdeztük, hogy egy gyerek, egy héten, átlagosan mennyi időt tölt a munkaállomásnál.

7. Ábra. Egy gyermek, hetente, átlagosan mennyi időt tölt a munkaállomás mellett? (percben kifejezve)

Egy gyermek, hetente, átlagosan mennyi időt tölt a munkaállomás mellett?

Az érvényes választ adó óvodák adatai alapján elmondható, hogy egy gyermek, hetente, átlagosan 29,5 percet tölt a munkaállomás mellett. Amint a 7. ábráról leolvasható, az óvónok közel 20%-a mondott 20 percet, ez volt a leggyakoribb válasz. Ugyanakkor olyan óvoda is akadt, ahol

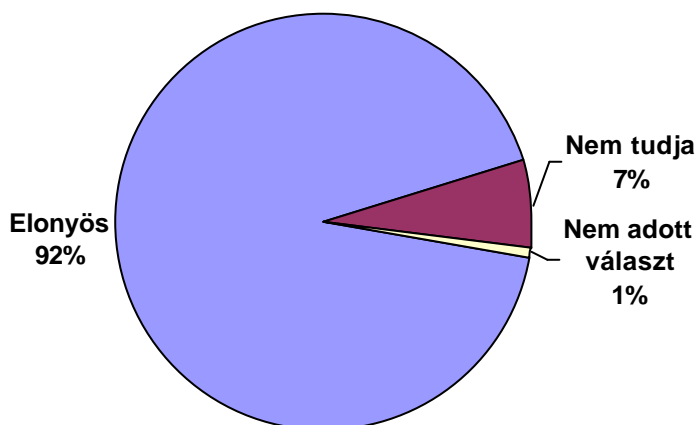
egyáltalán nem használják a gyerekek a gépeket, illetve olyan is, ahol hetente egy gyerekre 7,5 óra számítógép-használat jut.

Azt is megkérdeztük, hogy hány óvodás jár az óvodába. Erre a kérdésre a megkérdezettek egy kivétellel minden esetben tudtak válaszolni. Így ha összeszorozzuk ezt az értéket azzal, hogy egy gyermek, hetente átlagosan mennyi időt tölt a munkaállomás mellett, akkor fény derül a munkaállomások kihasználtságára.

Az érvényes válaszokat adók válaszai alapján elmondható, hogy egy gép hetente átlagosan 781 percet, azaz valamivel több, mint 13 órát üzemel, ez napi két és fél órát jelent. E bizonyíték fényesen igazolja a programot és azt is, hogy a számítógépek integrálhatók az óvodai nevelésbe.

A megkérdezett óvónok túlnyomó többsége beszámolt a program valamilyen előnyéről, amely egyértelműen pozitív fogadtatást jelent.

8. Ábra. Vannak-e a programnak előnyei?

A 269 megkérdezett óvónoból mindössze 20 óvónó nem adott választ arra a kérdésre, hogy „Melyek a program előnyei?“, amelyből 18-an „nem tudom” választ adtak. A többség egyértelműen hasznosnak tartotta

a programot. Álljon itt néhány vélemény arról, hogy miért is hasznos a program az óvónok szerint:

Mert így a gyerekek „megismerkednek a számítógép, az egér használatával.”

„nehezen kezelhető gyermekek is könnyebben megnyílnak”

„figyelemfelkelto, játékos formában fejleszti a gyerekek képességeit”

„logika környezet fejlesztés”

„szem-kéz koordináció, a gyerek saját maga fedezi fel a dolgokat”

„Fejleszti a gyerekek térbeli tájékozódását.”

„játékos formában ismerteti a feladatokat, megfelel az életkori sajátosságoknak”

„Azok a gyerekek is számítógép közelbe kerülnek, akiknek otthon nincs.”

„Látványos, szemléletes, gyermekcentrikus, egymásra épülő, különböző nehézségi fokú feladatok.”

„Kreativitást növelo, értelmi képesség növelo”

„megfigyeloképességet, koncentrációt, szem-kéz koordinációt, szín ismeretet, egyéb képességeket fejleszti”

„Játékos tanulás”

„minden”

Sajnos e helyütt nincs arra lehetőség, hogy program valamennyi említett elonyét felsoroljuk, ugyanakkor már ebből a néhány példából is látszik, hogy az óvónok alapvetően a program mellett állnak. Ez abból is látszik, hogy a 269 óvónó közül mindössze 86 jelzett valamilyen fejlesztési szükségletet, említett olyan tényezőket, amelyek a program hátrányaként nevezhetők meg. Ezekből némi ízelítő:

„surun lefagy a gép”

„Sokszor lefagy. Egér elhasználódott. Jobb minőségű gép kellene.”

„Még több lehetőség biztosítása manipulációs tevékenységre, kreativitásra”

„1 gép kevés az óvodának”

„Nem kellene annyi iskolai szintű feladat”

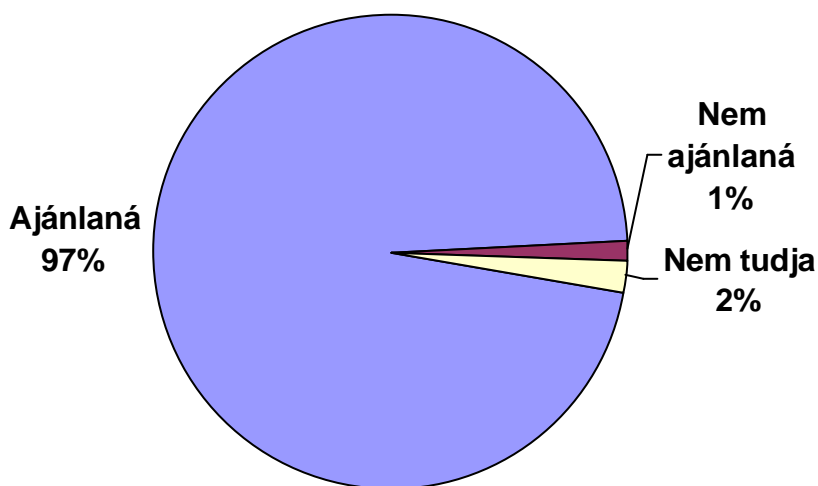
„rövid az egér zsinór”

„kiegészíteni szövegszerkesztővel, Internet hozzáférés”

Amint a felsorolásból látható a program hátrányaként említett okok két pólus köré rendeződnek. Egyrészt a hardwarrel való kifogások merültek fel, másrészt a szoftverfejlesztéseket említették az óvónok. Az egyik leggyakrabban előforduló érv pedig az, hogy miért nincs hozzá internet illetve, hogy miért csak egy gép van: lehetne több is. Azt azonban mindenképpen meg kell jegyezni, hogy a program hiányosságaként említett tényezők száma jóval alulmarad a program elonyeit elemző érvek mögött.

Az óvónok túlnyomó többsége ajánlaná más óvodák számára a programot.

9. Ábra. Ajánlaná más óvodák számára a programot?

A 9. ábra is azt bizonyítja, hogy az óvónok alapvetően jónak, fontosnak érzik a programot, hiszen hogyan ajánlhatna valaki, valakinek, valamit, ha ő maga nem lenne elégedett azzal, amit ajánl?

A szülők fogadtatása ugyancsak rendkívül fontos, hiszen a gyermekek elsődleges közege a család. Ha a szülő nem támogat valamit, akkor az a gyermekben is üledik. Az óvónok túlnyomó többsége (238-an) számoltak be pozitív szülői fogadtatásról, sőt volt, aki azt is megjegyezte, hogy „*ahol nincs, ott reklamálnak*”. A géppel szembeni negatív szülői attitűdökről egyetlen óvónó számolt be. Mindössze 26 óvónó mondta azt, hogy felemás volt a program szülői fogadtatása.

Annak ellenére így van ez, hogy a megkérdezett óvónok 85%-a halott az ellenkampányról. Közülük mindössze tizenöt óvónó ad igazat az ellenkampánynak. E helyütt a fő oknak a számítógépek magas árát nevezhető meg.

5. Lakossági vélemények

Medián Közvélemény és Piackutató Intézet már idézett kutatásában próbáltuk körüljárni a téma lakossági megítélését. Láthattuk, hogy 2004 szeptemberében a lakosság többsége helyeselte, hogy a hátrányos helyzetű településeken számítógéphez jussanak az óvodák (53%). A helyeslés, mint modális vélemény minden településtípuson megtalálható, igaz változó mértékben. Legnagyobb arányban a falvakban élők helyeslik (65%), a városokban élők 49%-a helyesli a programot, míg a budapestiek 42%-a. Ugyanakkor korcsoportonként nem találunk jelentős eltérést, mindegyik életkori csoportban hasonló a program támogatottsága, annak ellenére, hogy a korosabbak infokommunikációs

eszközökkel szembeni attitűdjei nem olyan pozitívak, mint a fiatalabbaké. Vagyis a többség felfogja a program hasznát és jelentőségét. Továbbá nem is kell nagyon jártasnak lenni a számítógép-használatban, ahhoz, hogy felismerjük a program fontosságát: az otthoni számítógéppel rendelkezők között éppen akkora a program támogatottsága, mint a számítógéppel nem rendelkezők között.

A sok médiavita ellenére a lakosság ismeretei a programról rendkívül hiányosak. A megkérdezettek mindössze 10%-a tudta azt, hogy pontosan mit is tartalmaz a program.

6. Összegzés

A kutatás ismételten, sokadszorra is alátámasztotta a korábbi kutatások eredményeit, nevezetesen azt, hogy a koragyermekkorai szocializáció során fontos lehet a digitális térben való otthonos tájékozódás elsajátítása. Azok a szakemberek, akik nap, mint nap használják a Brunszvik Teréz program által biztosított gépeket egyértelműen pozitív visszajelzést adnak a programról.

Hivatkozások:

Berstein, B. 1964. Family Role Systems, Communication and Socialization. Chicago, University of Chicago Press.

Bourdieu, P. 1997. Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In.: A társadalmi rétegződés komponensei. Budapest, Új Mandátum.

IHM 2003:

http://www.ihm.gov.hu/palyazatok/palyazati_hirek/palyazatok_20030701_1.html?query=brunszvik

Török Balázs. 2003. Számítógép-használat óvodáskorban – Az országos szülővizsgálat eredményei alapján. In.: Iskola-Informatika-Innováció. Budapest, Országos Közoktatási Intézet.